

Відродження лиману Сасик

САСИК, початок на ст.3

Біда Сасику, в тому, що перетворившись з лиману на водосховище, він потрапив під „опіку” місцевих чиновників, які тепер змогли заробляти, контролюючи рибу лова у водоймі (хоча вживання в їжу риби, що тут ловиться заборонено). Замість того, щоб вилікувати „хворобу”, повернувши Сасик морю, чиновники, борючись з її симптомами. Спекулюючи на проблемах громади, вони вбивали з центру кошти на те, щоб огородити кладовища дамбою, реанімувати за 50 млн. гривень малі річки, на які згубно вплинула ізоляція Сасику. Не бажали покаятись перед природою і паразитичні наукові установи, які, умивши руки водами Сасику, раніше благословили його від-

Лиман Сасик. (Фото І. Гержика)

же всього дорослого населення регіону), які висловились на підтримку Сасику, що дало „Відродженню” право звертатись до можновладців від імені громади. Указом Президента України від 2 лютого 2004 р. верхів'я Сасика, де природа і птаство ще вистояли перед меліораторами та браконєрами, було включено до складу Дунайського біосферного заповідника.

Ініційована «Відродженням» незалежна експертиза, проведена молдавськими вченими, продемонструвала об'єктивний стан проблеми. А фото, зроблені з дельтаплану, які організація змогла зробити завдяки фінансовій підтримці народу Сполучених Штатів, дали вченим Інституту проблем ринку та економіко-еко-

логічних досліджень Національної Академії Наук України необхідне фактичне підтвердження висновків щодо погіршення екологічного стану регіону. Наразі доповідна записка Інституту знаходиться на розгляді Президії НАН України. Боротьба за відродження лиману триває.

USAID починає проект реформи с/г та вдосконалення законодавчо-нормативної бази

Аграрний розвиток України має значний нереалізований потенціал. Не зважаючи на велику кількість земель покритих родючими чорноземами та достатню кількість опадів, Україна мала проблеми з реалізацією аграрного потенціалу в Радянські часи, і ці проблеми залишалися протягом 15 років Незалежності. Однак, країна, територія якої становить понад 600 тис. квадратних км., а населення складає 48 мільйонів, історично була відома як головний зерновий регіон з тренуваною та досвідченою робочою силою. Зараз аграрний сектор України може досягти безпрецедентного росту, якщо небхідні реформи будуть нарешті впроваджені.

Для сприяння позитивним змінам в аграрній політиці, наприкінці осені 2005 року Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) започаткувало новий 4-річний проект «Реформа у галузі с/г, вдосконалення законодавчо-нормативної бази». Діяльність Проекту фокусується на покращенні бізнес-середовища, включаючи ключові питання приватизації, реструктуризації, податків, субсидій, торговельної політики та регуляторної реформи. Проект прагне забезпечити публічність та прозорість реформативних ініціатив, що в свою чергу, має забезпечити успішні результати (аграрний сектор України повинен зростати на 8% щорічно, протягом 10-ти років для того, щоб подвоїти теперішній рівень аграрного виробництва), та рішучу підтримку інтеграції України у світову ринкову систему.

ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ

ДЕНЬ ЗЕМЛІ, початок на ст. 1

тор від штату Вісконсін Гейлорд Нельсон (який свого часу допоміг переконати президента Кеннеді у тому, що екологія має стати національним питанням), оголосив, що навесні 1970 р. буде проведено загальнонаціональну демонстрацію за охорону довкілля, та запросив усіх до участі у цьому громадському русі. Реакція на цей заклик була блискавичною – з усіх кутків країни почалися телефонні дзвінки, посипалися листи та телеграми. Люди отримали нагоду висловити свою стурбованість тим, що відбувається з землею, водою, річками і повітрям – зробили це надзвичайно палко та енергійно.

День Землі став загальним святом саме тому, що знайшов свій відгук у серцях мільйонів простих громадян – адже ніхто не міг зібрати стільки грошей, щоб організувати двадцятимільйонні демонстрації у тисячах шкіл, університетів та місцевих громад, які взяли участь у святкуванні. Це було чудова та надзвичайна подія.

УКРАЇНА ПРАГНЕ РЕАЛІЗУВАТИ АГРАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Сьогодні сільськогосподарський сектор України перебуває на переломному етапі свого розвитку. Зміни у бік створення більш ринкової системи є неминучими, однак темпи цих перетворень можуть бути різними. Для економіки, у якій первинне сільське господарство та переробка с/г продукції складають близько 25% ВВП, абсолютно необхідно, щоб відбувалося зростання цього сектору – інакше він може стати тягарем для економічного розвитку в цілому та сповільнити процес інтеграції України до європейських ринків. Для досягнення бажаного росту в аграрному секторі, Україні необхідно терміново прискорити здійснення реформ.

Попередні програми Місії USAID в Україні, які розроблялися і запроваджувалися у співпраці з приватним сектором та Урядом України, заклали фундамент для реформування аграрного сектору. Починаючи з 1992 р., ця допомога відіграла ключову роль у здійсненні земельної приватизації, ліквідації бартерних схем, зростанні обсягу кредитних ресурсів для сільського господарства, зміцненні діяльності об'єднань приватних с/г виробників та розвитку радничих служб. У своїй сукупності, ці проекти допомогли стати одним з важелів того, що у 2001 р. Україна пододала тенденцію спаду с/г виробництва, яка тривала попередні десять років.

Мало хто має сумніви у тому, що Україна здатна різко збільшити обсяги виробництва і переробки с/г продукції. За прогнозами USAID, запровадження сучасних технологій та оптимальної практики здатне підвищити обсяги с/г вироб-

Щедрі дарунки Закарпаття (Фото Р. Сало)

ництва на 60%. При цьому, за наступні 10 років той ВВП, що його виробляє сільське господарство, може зрости на 50%. За нашими оцінками, повне використання потужностей для переробки с/г продукції дозволить збільшити ВВП аграрної галузі ще на 50% за наступні 3-5 років, та на додаткові 25% за 7-10 років.

Досягнення цих цілей та показників у визначений термін часу значною мірою залежить від раціонального і стабільного здійснення реформ та просування до приватного виробництва у сільському господарстві.

День Землі: турбота про довкілля

Щорічне святкування Міжнародного Дня Землі, яке відбувається 22 квітня – це подія, що об'єднує людей, небайдужих до стану довкілля та екологічних питань, та підтримує рух за чистотою нашої планети. Минулого року громадяни України взяли активну участь у 35-му за ліком святкуванні Дня Землі – так, у Києві на Хрещатику відбулася демонстрація на підтримку переробки та вторинного використання сміття.

Вперше День Землі був відзначений у 1970 р., коли близько 20 мільйонів американців по всій країні взяли участь у святкуванні, яке переросло у найбільший громадський рух за охорону довкілля в американській історії та стало рушійною силою для ухвалення загально-державних законів – таких, як закони про чисту воду і чисте повітря. У цей день американці чітко дали зрозуміти, що вони усвідомлюють та глибоко занепокоєні тим, як руйнується довкілля та бездумно розтринькуються природні багатства. Цей день залишив свою печатку на американській політиці – питання якості довкілля та охорони природних ресурсів стали неодмінною частиною політичного діалогу у державі та суспільстві. Це було важливою метою та стало суттєвим надбанням Дня Землі, бо політичні лідери побачили, що люди стурбовані станом довкілля та готові до рішучих дій.

До цього, багато років проблеми екології взагалі не фігурували в американській політиці. У 1963 р. президент Джон Кеннеді здійснив поїздку по країні з закликом до охорони довкілля, заклавши основу для того руху, який згодом сягнув свого розквіту у святкуванні Дня Землі.

Через шість років, на конференції, яка відбулася у Сіетлі у вересні 1969 р., сенатив. ДЕНЬ ЗЕМЛІ на ст. 4

ВЕСЕЛИХ СВЯТ!

USAID | UKRAINE
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Головна мета діяльності Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) в Україні – допомогти країні завершити перехід до широко усталеної демократичної системи з ринково орієнтованою економікою. Основними напрямками допомоги USAID є економічне зростання, розвиток демократії та самоврядування, охорона здоров'я та соціальний сектор.

За період з 1992 р., з метою сприяння демократичним, економічним та суспільним перетворенням, USAID надало технічну і гуманітарну допомогу Україні на суму понад 1,9 млрд. доларів. Додаткову інформацію про цю чи інші програми USAID в Україні можна отримати на веб-сторінці: www.usaid.kiev.ua або у Відділі координації програм за телефоном (044) 537-4630 або за e-mail: omyrtsalo@usaid.gov

У НОМЕРІ

Україна прагне реалізувати аграрний потенціал ст. 1

Фермери починають приручати кредити ст. 1

Бізнес-модель для досягнення успіху ст. 2

Українські Карпати під захистом громад ст. 3

Покаяння та відродження ст. 3

ФЕРМЕРИ ПОЧИНАЮТЬ ПРИРУЧАТИ КРЕДИТИ

Олег Стоянов, спеціаліст з кредитування, (зліва) консультує фермера (Фото Д. Черняка)

Чи звертались ви коли-небудь до банку по кредит? Якщо ні, то, можливо, звернетесь невдовзі, бо персональні та комерційні банківські кредити, якими широко користується майже кожен в Сполучених Штатах та Європі, потрохи стають звичною частиною життя в Україні. Кредити також спрямовуються на розвиток бізнесу, і фермерство не є винятком.

Станіслав Хомич, фермер з Одеської області, займається сільськогосподарським бізнесом вже п'ять років. Як і багато інших фермерів півдня України, він вирощував зернові культури та соняшники. Однак в 2003 році пан Хомич прийняв рішення урізноманітнити асортимент та засіяв 5 гектарів томатів; у сезон 2005 року, за підтримкою Проекту Аграрного Маркетингу (ПММ), площа під томата-

див. КРЕДИТИ на ст. 2

“Готуй сани літом, а воза - зимою”, каже українська народна мудрість. На жаль, багато українських фермерів традиційно не приділяють багато уваги плануванню. Як і раніше, вони вирощують те, що добре росте і довго зберігається. Натомість, сучасний ринок вимагає виробництва широкого асортименту продукції, що перш за все добре розкуповується. Наприклад, виробництво фруктів та овочів є високоприбутковим, але водночас ці товари вимагають особливого поводження.

Сільськогосподарський бізнес працює за тими самими законами, що і будь-який інший. Щоб навчити сільгоспвиробників, як максимально збільшити свої прибутки, Проект Аграрного Маркетингу в Україні (ПАМ) запропонував „Бізнес-модель фермерського господарства”. Це засіб має допомогти сільгоспвиробникам приймати виважені рішення в управлінні і плануванні своєї діяльності на основі аналізу прибутків і витрат.

“Кожен сільгоспвиробник веде власний облік господарської діяльності, але не кожен здатен кваліфіковано підрахувати економіку виробництва та реалізації плодовоовочевої продукції”, коментує Віталій Білан, власник приватного підприємства „Білан”, Одеська область. - “Протягом декількох років ми вели облік витрат господарства, маючи до десяти статей по розрахункам тільки для овочевої продукції. У 2004 ми почали використовувати Бізнес-модель ПАМу. Результати використання цієї моделі – це зростання рен-

табельності нашого підприємства на 5 відсотків за рахунок можливості обрання найбільш оптимальних каналів збуту продукції, рентабельних культур, а також

Спеціалісти ПАМу демонструють “Бізнес-модель фермерського господарства” (Фото Д. Черняка)

якісного та повного аналізу діяльності нашого господарства”.

Бізнес-модель допомагає фермерам звести прибутки та витрати у єдиний формат та змодельовати варіанти продажів через різні канали збуту. На основі отриманої інформації, фермери можуть також прийняти рішення про розширення, скорочення або урізноманітнення виробництва по окремим культурам. Модель допомагає фермерам також при поставках

сировини на переробні підприємства та при обговоренні закупівельної ціни.

Бізнес-модель фермерського господарства ПАМ є унікальним аналітичним інструментом, бо у ній вказана необхідна початкова інформація. Фермери – клієнти ПАМ регулярно надають інформацію по бюджетам культур до Моделі, тобто вона постійно розширюється та оновлюється. Таким чином, Модель може використовуватись як основа для огляду галузі, плану виробництва та/або маркетингового плану. Через Модель фермер може порівняти свої показники з іншими сільгоспвиробниками та побачити, як його господарство виглядає на загальному фоні. Користуючись цим засобом, клієнти ПАМу можуть також отримати консультації експертів Проекту; більш того, Модель виконана в форматі Excel, достатньо легкому у користуванні, аби зміг розібратись навіть початковий користувач.

Фермери, що користуються моделлю, витрачають менше часу на отримання кредитів в українських банках. Оскільки показники, уніфіковані та чіткі, роблять заявку фермера більш переконливою, то і на отримання кредиту замість 2-3 місяців витрачається декілька тижнів.

Василь Волошин, з фермерського господарства „Волошин”, Закарпатська область був приємно здивований, що йому вдалося отримати позичку за короткий термін: „Я звернувся до банку по кредит для закупівлі системи зрошення для виробництва огірків і отримав позитивну відповідь через тиждень”.

Карпати - унікальна гірська екосистема довжиною 1500 км, котра об'єднує сім країн, включаючи Україну. Екологічна ситуація найбільш занедбаною є саме в українській частині Карпат, знаній у світі страшними повенями 1998 та 2001 років. Нелегальні вирубки лісу, забруднення ґрунтів отрутохімікатами, рік сміттям, складування небезпечних токсичних відходів без дотримання еколого-санітарних норм, відсутність дієвих заходів зі збереження унікального біорізноманіття – саме такі проблеми довкілля гірські мешканці не вирішували через бідність та нужденне соціальне становище, високий рівень безробіття та низький рівень екологічної свідомості, обізнаності про свої права. Всі ці фактори, ускладнені недосконалою природоохоронною та самоврядною законодавчою базою, відсутність механізмів для ефективного охорони довкілля, як наприклад система штрафів, призвели до інертності мешканців, котрі не усвідомлювали важли-

Сміттєзвалище коло каплиці в с. Дасава, Львівська область (Фото В. Песляка)

вості особистої участі у покращенні довкілля та власного життя.

Об'єднати зусилля місцевих громад та залучити їх до активного вирішення проблем Українських Карпат взялось регіональне молодіжне екологічне об'єд-

нання „ЕКОСФЕРА” в рамках проекту “Захистимо Карпати зусиллями громади”. За підтримки USAID „ЕКОСФЕРА” провела три дводенні семінари для представників територіальних громад на теми “Доступ до екологічної інформації та захист екологічних прав громадян”, “Досвід вирішення проблем довкілля у громадах Карпатського регіону”, “Громадський моніторинг стану довкілля”. Юридичні консультації з екологічного законодавства сприяли підвищенню правової обізнаності гірського населення.

„ЕКОСФЕРА” збирала активників та зацікавлених представників місцевого самоврядування, сільських шкіл, громадських організацій, журналістів чотирьох гірських областей - Закарпатської, Львівської, Чернівець-

кої та Івано-Франківської - і створила інформаційно-консультаційну мережу. Учасники мережі збирали, аналізували та поширювали об'єктивну інформацію про стан довкілля на місцях, робили фото та відео зйомки. Зібрану інформацію про проблеми і стан довкілля Карпат розповсюджували через регіональні ЗМІ. Результатом широкої інформаційної кампанії стало 20 радіопередач, 8 телепередач, 37 газетних статей. Окрім цього, на основі відзнятого відеоматеріалу створено 10 навчальних фільмів про проблеми Карпат, також видано і поширено чотири випуски інформаційно-аналітичного бюлетеню “ГРОМАДА”.

Підтримка ЗМІ надихнула мешканців до активності, влада отримала поштовх до дій. В результаті проекту було вирішено актуальні проблеми довкілля у 23 громадах Карпатського регіону, зокрема, припинено експлуатацію двох бітумних баз райавтодорів у селі Лісна Тарновиця на Івано-Франківщині, виділено кошти на контейнеризацію пестицидів райдержадміністрацією у селі Рокосово та вирішено конфлікт між громадою села Липовець і лісництвом на Закарпатті.

Успіхом стало те, що проект дав поштовх громадам до розроблення місцевих стратегій сталого розвитку, написання проектних пропозицій в різні фонди, спрямовані на розвиток територіальних громад (розвиток сільського зеленого та екологічного туризму, каналізування гірських сіл інноваційними способами, використання “зеленої” енергетики, розвиток та просування “місцевого продукту”). В ході проекту були напрацьовані пропозиції представників територіальних громад до Верховної Ради України стосовно посилення власної дохідної бази місцевого самоврядування, підвищення ролі місцевих податків і зборів у формуванні бюджетів місцевого самоврядування для вирішення соціальних проблем та проблем довкілля.

ПОКАЯННЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ

Лиман Сасик з висоти пташиного польоту. (Фото І. Гержика)

його на озеро; далі відкачати всю солону воду, натомість нагнати в нього прісної води з Дунаю, і використовувати цю воду для зрошення степу між Дунаєм та Дністром. Цей замах на власну природу, який коштував понад 5 мільйонів доларів на сучасні гроші, було розпочато у 1978 році за примхою тих, які вважали, що людина може робити з природою все, що їй заманеться. Але природа, на відміну від людей, не бажала підкорятись наказам радянських чиновників. Засолений мул, високомінералізований

підземні джерела перетворювали новостворене «озеро» на солянку, а зрошувані поля вкривалися соляною кіркою. За свідченнями агрономів, місцеве начальство, не бажаючи визнавати власних помилок, змушувало їх підробляти звіти, доповідати про успіхи в зрошенні ґрунту, хоча насправді врожаї гинули від надміру солоні води, а 19 тис. гектарів землі було сплюндровано. Тільки у 1994 році безвідповідальне втручання у природні процеси було припинено, але лиман лишився ізольованим. Населені пункти, що знаходяться поруч опинилися в зоні екологічного лиха. Навіть мертвим не було спокою – води Сасику, що піднялися підмили стародавнє місцеве кладовище.

“За радянських часів боятися потрібно було двох речей – мілітаризації та меліорації”, – гірко шуткує Ірина Вихристюк, керівник організації „Відродження” з міста Татарбунари Одеської області. Але якщо військова загроза була націлена на зовнішнього ворога, то авантюри горемеліроаторів били перш за все по власним громадянам. Варто згадати лише гігантські проекти з повороту назад сибірських річок та знищення Аральського моря.

На Україні прикладом такого безвідповідального втручання людини у навколишнє середовище є від'єднання лиману Сасик від Чорного моря, його опріснення та перетворення на водосховище. Планувалося відгородити Сасик (35 км завдовжки та 11 км завширшки) від моря дамбою, перетворивши

БАНК „НАДРА” ПОДВОЇТЬ КІЛЬКІСТЬ КРЕДИТІВ ФЕРМЕРАМ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

КРЕДИТИ, початок на ст. 1 ми зроста до 22 гектарів. Тепер фермер потребував додаткових коштів, бо мав купити сільськогосподарську техніку, паливо, хімікати, покрити витрати на оплату праці, аби обробляти поля якомога ефективніше. Банківський кредит здавався єдиним шляхом отримання необхідних капіталовкладень.

Загальна вартість наявного обладнання під заставу не перевищувала 60 тис. грн. У цьому разі максимальний розмір кредиту в більшості банків не перевищував би 25 тисяч гривень. Але, завдяки програмі DCA (Development Credit Authority), що виконується банком „Надра” за допомогою USAID, фермер отримав кредит у розмірі 50 тис. гривень.

Однак, кредитування фермерів все ще є мало поширеною практикою. Декілька факторів уповільнюють розвиток кредитування в цій сфері бізнесу. З одного боку, мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, дійсний до 1 січня 2007 року, не дозволяє фермерам використовувати землю в якості застави. Також, процес видачі кредиту є незручним для самих фермерів. Окрім великої кількості документів, потрібних для заяви на отримання кредиту, багато часу займає процес їх розгляду та прийняття рішення в самому банку.

З точки зору банків, надання кредитів сільгоспвиробникам вважається непри-

ваблним бізнесом через негативний досвід кінця дев'яностих - початку 2000-х років. Взагалі, український сільськогосподарський бізнес все ще сприймається як ризикована та ненадійна справа. Більшість фермерських родин мають невеликі господарства та звичайно потребують відносно невеликих сум. До того, господар-

В ТОМУ РОЦІ БАНК „НАДРА” ВИДАВ КРЕДИТИ НА ЗАГАЛЬНУ СУМУ \$82 500 ВОСЬМИ ФЕРМЕРАМ ОБЛАСТІ. ОЧІКУЄТЬСЯ, ЩО В НАСТУПНОМУ СЕЗОНІ КІЛЬКІСТЬ КРЕДИТІВ, ВИДАНИХ БАНКОМ „НАДРА” ФЕРМЕРАМ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПОДВОЇТЬСЯ.

ства часто віддалені та територіально розосереджені в області; банки вимушені нести великі транспортні витрати для здійснення аналізу та подальшого моніторингу бізнесу. Спеціалісти кредитних відділів мають недостатньо досвіду/знань щодо роботи в цій галузі індустрії, вони не усвідомлюють реальні витрати та прибутки різних сільськогосподарських підприємств. Страхування сільського господарства також нерозвинуте в нашій країні; як результат, фермери мають великий ризик втрати врожаю та неспроможності виплатити кредит.

Однак, зараз сільгоспвиробники мають на кого поклатись, окрім себе. В

деяких південних та центральних регіонах країни з середини 2005 року працює спеціальна програма „Агро+” для сільських підприємців, фермерів тощо. Завдячуючи цій програмі, фермери можуть отримати кредити швидше. *Програма мікрокредитування в Україні*, що реалізується за підтримкою USAID, надає технічну та фінансову допомогу банкам, що працюють в рамках цієї програми; клієнти Проекту аграрного маркетингу – малі та середні фермери також можуть користуватись цією послугою.

У 2005 році ПАМ разом з банком „Надра” спробував змінити на краще ситуацію кредитування сільського господарства в Одеській області. В тому році банк „Надра” видав кредити на загальну суму \$82 500 восьми фермерам області за підтримки спеціалісту з кредитування, що працює в Одеському офісі ПАМ. Очікується, що в наступному сезоні кількість кредитів, виданих банком „Надра” фермерам Одеської області, подвоїться.

Пан Хомич мав виплатити кредит до зими, але банк отримав свої гроші назад відразу після збору врожаю. Банки все ще вагаються видавати кредити, а фермери – не зважуються прохати про них. Вдала співпраця пана Хомича та банку „Надра” є позитивним прикладом для розвитку кредитування сільськогосподарського сектору.